CAP. XIIII.

CYRIL. Quàmuis dominus malitiam phariſæorum cognoſceret, tamen eorum fiebat conuiua vt prodeſſet præſentibus per verba & miracula. vnde ſubditur. {Et factū eſt cum intra. in do. cu. princip. phar. ſab. mand. pan. & ipſi obſeru. eum.} ſi ſcilicet, reuerentia legis contemneret. & an quicquam prohibitorum faceret in die ſabbati. Itaque hydropico veniente in medium, interrogatione repræhendit inſolentiam phariſæorum, eum arguere volentium. vnde dicitur. {Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reſpondens Ieſus dixit ad legiſperitos, & phariſæos, ſi licet ſabbato curare?} BEDA.

C A P. XIIII.

Et factum eſt cū introiſſet Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabāt eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reſpondens Ieſus, dixit ad legiſperitos & phariſæos. Si licet ſabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe vero apprehenſum ſanauit eū ac dimiſit. Et reſpondens ad illos dixit. Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die ſab-

G

bati? Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

b Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos. Cum inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo, & ueniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi, da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouiſsimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſsimo loco, vt cum venerit qui te inuitauit dicat tibi. Amice, aſcende ſupe-

Quod dicitur reſpondiſſe Ieſus, ad hoc reſpicit quod præmiſſum eſt. {Et ipſi obſeruabant eum.} Dominus enim nouit cogitationes hominum. THEO. In ſua autem interrogatione deridet eos ſicut amentes, Deo enim benedicente ſabbatum, ipſi prohibēt operari bona in eo. dies autem ipſe bonorum operum non admittit, maledicta eſt. BEDA. Sed merito interrogati tacent, quia contra ſe dictum, quicquid dixerit, vident. Nam ſi licet ſabbato curare, quare ſaluatorem an curet obſeruant? ſi non licet, quare ipſi ſabbato pecora curant? vnde ſequitur. {At illi tacuerunt.} CYRIL. Neglectis igitur Iudæorum inſidijs, liberat a morbo hydropicum, qui metu phariſæorum remedia non poſtulabat propter ſabbatum, ſed ſolum aſpiciebat, vt ex aſpectu miſertus eius ſaluaret eum. Quod dominus cognoſcens, nō poſtulat ab eo ſi vellet ſaluus fieri, ſed protinus eum ſanauit. vnde ſequitur. {Ipſe vero apprehenſum ſanauit eum ac dimiſit.} THEO. In quo non hoc proſpexit dominus, ne ſcandalizaret phariſæos, ſed vt beneficaret egenti remedijs, decet enim nos cum magna reſultat vtilitas, non curare ſi ſtulti ſcandalizentur. CYRIL. Sed, quia phariſæi inepte tacuerunt, ſoluit Chriſtus inflexibilem eorum imprudentiam conſiderationibus ſerijs ad hoc vtens. vnde ſequitur. {Et reſpondens ad illos dixit. Cuius veſtrum aſinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die ſabbati?} THEOP. q.d. Si prohibuit lex miſereri in ſabbato, ne curam habeas filij tui periclitantis in ſabbato, ſed quid dico filij, quando nec bouem præteris ſi periclitantem videris? BED. In quo ſic obſeruatores ſuos phariſæos conuincit, vt eoſdem etiā auaritiæ condemnet, qui in liberatione animalis ſuæ auaritiæ conſulebant. Quanto ergo magis Chriſtus hominem qui multo melior eſt pecore debuit liberare? AVGVS. de Qu. Euan. Con-

Lib.2.q.29. gruenter autem hydropicum animali quod cecidit in puteum cōparauit humore enim laborabat, ſicut illam mulierem quam alligatam dixerat & ipſe ſoluebat, comparauit iumento quod ſoluitur vt ad aquam ducatur. BEDA. Competenti ergo exemplo ſoluit quæſtionem, vt oſtendat eos violare ſabbatum in opere cupiditatis, qui eum violare arguerunt in opere charitatis. vnde ſequitur. {Et non poterant ad hoc reſpondere illi.} Myſtice autem hydropicus comparatur ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggrauat. hydropicus enim morbus ab aquoſo humore vocabulum trahit. AVGVST. de Quæſt. Euang. Vel

Lib.2.q.29. hydropicum recte comparamus diuiti auaro, ſicut enim ille quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius ſitit, & iſte quanto eſt copioſior diuitijs quibus non bene vtitur, tanto ardentius talia concupiſcit. GRAEG. 14. Mor. Recte ergo hydropicus ante phariſæum curatur, quia per alterius ægritudinem corporis in altero exprimitur languor ſeu ægritudo cordis & mētis. BEDA. Bene autem in exemplo bouem & aſinum nominat, vt vel ſapientes & hebetes, vel vtrumque populum ſignificet, ſcilicet Iudæum iugo legis preſſum, & gentilem nulla ratione domitum, omnes enim a puteo concupiſcentiæ demerſos dominus extrahit.

b ¶ AMBR. Prius curatus eſt hydropicus, in quo fluxus carnis exuberans animæ grauabat officia, ſpiritus extinguebat ardorem. Deinde docetur humilitas, dum in conuiuio nuptiali appetentia loci ſuperioris arcetur. vnde dicitur. {Dicebat au-

F

tem ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos. Cum inuitatus fueris ad nuptias, nō diſcumbas in primo loco. CYRIL. Proſilire enim prompte ad honores, qui nobis non conueniunt, indicat nos temerarios eſſe, & noſtra facta vituperio replet. vnde ſequitur. {Ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum uocauit, dicat tibi, da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouiſſimum locū tenere.} CHRY. Et ſic quod concupiuit, nequaquam obtinuit ambitioſus honoris, ſed paſſus eſt repulſam & ſatagens qualiter abundat honoribus non honoratur, & quia nihil eſt æquipollens modeſtiæ, auditorem ad oppoſitum ducit. Nō ſolum prohibet ambire primatum, ſed venari vltima. vnde ſequitur: {Sed cum vocatus fueris, vade recumbe in nouiſſimo loco.} GRAEG. Si enim aliquis non vult alijs prælocari, nanciſcitur hoc ex diuina ſententia. vnde ſequitur. {Et cum venerit qui te inuitauit dicat tibi. Amice aſcende ſuperius.} Hæc dicens, non grauiter obiurgat, ſed leniter iniungit. ſufficit enim monitio apud diſcretos, &

H

ſic pro humilitate aliquis coronatur honore. vnde ſequitur. {Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.} BASIL. In quæſt.ex plan.qſt.21. Occupare igitur locum vltimum in conuiuijs iuxta mandatum dominicum conueniens eſt, ſed rurſum in hunc contentioſe irruere reprobatum tamquam interuerſionem ordinis & cauſationem tumultus, & de eo mota contentio æquiparabit vos litigantibus de primatu. Quapropter ſicut hic dominus dicit expedit conuiuium facienti committere accubitus ordinem, ſic & in patientia nos mutuo ſuſtinebimus honeſte, & ſecundum ordinem omnia perſequentes, non ad apparentiam plurium, nec videbimur humilitatem pertractare per vehementem contradictionē, magis autem per humilitatem patientiam obtinebimus. Maius eſt enim ex repugnantia ſuperbiæ indicium quàm ex primo accubitu quando cum eum imperio obtinemus. THEOP. Nemo autem putet præmiſſam Chriſti doctrinam modicam eſſe & indignam culminis dei verbi. non enim pium dices eſſe medicum pollicitum ſanare podagram, ictum vero digiti, vel dentis dolorem nolentem curare. Porro quomodo parua paſſio vanę gloriæ, qui

I

verſabat primos perquirentes accubitus. Decebat igitur humilitatis magiſtrum omnem ramum prauæ radicis amputare, ſed & illud conſidera, quia præſto cœna & paſſione primatus coram ſaluatore vexante miſeros opportunitatem habebat monitio. CYRIL. Oſtenſo igitur tam modico exemplo ambitioſorum contemptum, & non ambitioſorum exaltationem, adijcit magnum paruo generalem ſententiam proferens, cum ſubditur. {Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.} Quod dicitur ſecundum diuinum iudicium, non ſecundum humanam conſuetudinem, ſecundum quam plures concupiſcentes honorem conſequuntur, alij vero ſe humiliantes inglorij remanent. THE. Porro non finaliter, nec oībus hominibus eſt reuerendus, qui ſe honoribus ingerit, ſed dum a quibuſdam honoratur, alij detrahunt ei, & quandoque etiam ipſi honorantes. BEDA. Sed quoniam hanc admonitionem euangeliſta parabolam vocat, breuiter intuendum quid myſtice ſignificet: quiſquis

K

nuptias Chriſti & eccleſiæ inuitatus adierit: membris eccleſiæ per fidem coniunctus non ſe extollat. q. ſublimior cæteris de meritis gloriando. Dabit enim locum honoratiori poſt inuitato, cum illorum qui ſe in Chriſto ſecuti ſunt agilitate præitur, & cum rubore nouiſſimum locum tenet, quando de alijs meliora cognoſcens, quicquid de ſua opinione celſum ſentiebat humiliat. Sed recumbit aliquis in nouiſſimo loco, ſecundum illud. Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Veniens autem dominus quem humilem inuenerit, amici nomine beatificans aſcendere ſuperius præcipiet. Quicumque enim humiliauerit ſe ſicut paruulus, hic eſt maior in regno cælorum, pulchre autem dicitur. {Tunc erit tibi gloria.} ne nunc quærere incipias quod tibi ſeruatur in fine. Poteſt etiam & hoc in hac vita intelligi, quia quotidie dominus ſuas nuptias intrat, ſuperbos deſpiciens, & humilibus ſæpe tanta ſui ſpiritus onera præſtans, vt diſcumbētium, ideſt fidelium cętus

eos admirando glorificet. Ex concluſione vero generali, quæ ſubditur, manifeſte claret præcedentem domini ſermonem typice intelligendum. Neque enim omnis qui ſe coram hominibus exaltat, humiliatur, aut qui ſe in conſpectu hominum humiliat, exaltatur ab eis, ſed qui ſe de meritis eleuat humiliabitur a domino, & qui ſe de beneficijs humiliat, exaltabitur ab eo.

rius. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbētibus, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.

c Dicebat autem & ei, qui ſe inuitauerat. Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos.

B

neque cognatos, neque vicinos, neque diuites, ne forte, & ipſi te reinuitent, & fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuium, voca pauperes debiles, claudos, & cæcos, & beatus eris, quia nō habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.

d Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus dixit illi. Beatus qui manducabit panem in regno dei. At ipſe dixit ei. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent, quia iā parata ſunt oīa. Et cœperunt ſimul omnes excu-

d ¶ THEO. Ex duabus partibus cœna compoſita, ſcilicet ex vocantibus & vocatis, partem vocatorū ad humilitatē iam monuerat, conſequenter vocantem monēdo remunerat, retrahens eū ne gratia hominum conuiuaret. vnde dicitur. {Dicebat autem ei, qui ſe inuitauerat. Cum facis prādium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres, neque cognatos, neque vicinos diuites. CHRYS. Multæ cauſæ ſunt quibus amicitiæ fedus contrahitur, & illicitas quidem prætermittimus. Proponemus autem naturales, & morales, naturales quidem puta patris ad filium, fratris ad fratrem, & aliorum huiuſmodi, quod ſignificat dicens. {Neque fratres, neque cognatos.} Morales autem ſunt, puta conuiua factus eſt, aut conuicinus eſt, & quantum ad hos dicit. {Neque vicinos.} BEDA. Fratres igitur, & amicos, & diuites alterutrum conuiuia celebrare non quaſi ſcelus interdicit, ſed ſicut cætera neceſſitatis humanæ commercia, ad promerenda vitæ cæleſtis præmia, nil valere oſtendit. vnde ſubdit. {Ne forte & ipſi te reinuitent, & fiet tibi retributio.} Non ait. Et fiet tibi peccatum. Cui ſimile eſt, id quod alibi dicit. Et ſi bene feceritis his, qui vobis bene faciunt, quę vobis eſt gratia? Sunt tamen quædam mutua fratrum vicinorumque conuiuia, quæ non ſolum in præſenti retributionem, ſed & damnationem percipiunt in futuro, quæ aut collatione omnium celebrantur, aut vicibus ſolent a cōtubernalibus exhiberi, in quibus ad hoc conuenit vt fæda gerantur copia vini: & incitetur libidinis diuerſa voluptas. CHRYS. Non igitur hac ſpecie alijs beneficia conferamus, vt nobis retribuant. Hæc enim frigida eſt intentio, vnde talis amicitia cęlerius euaneſcit. Si vero pauperem vocaueris, deum numquam obliuiſcentem habebis debitorem. vnde ſequitur. {Sed cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.} Quanto enim minor eſt frater, tanto magis per eum Chriſtus accedit & viſitat. Nam qui magnum ſuſcipit, ſæpe propter vanam gloriam facit, ſed vtilitas pluries quæritur vt promoueatur per illum. Poſſem quidem plures proponere ob hoc celeberrimos ſanctorum colentes, vt illis mediantibus ampliorem gratiam obtineant principum. Non igitur illos quæramus, qui nobis retribuere poſſunt. Sequitur enim. {Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi.} Non ergo turbemur, cum non recipimus beneficij recompenſationem, ſed cum receperimus, quoniam ſi receperimus, non amplius recipiemus illic, ſed ſi minime retribuat homo, tunc tibi deus retribuet. vnde ſequitur. {Retribuetur enim in reſurrectione iuſtorum.} BED. Etſi omnes reſurgunt, iuſtorum tamen reſurrectio dicitur, quia in hac reſurrectione beatos ſe eſſe non dubitant. Ergo qui pauperes ad conuiuium vocant, in futuro præmia recipient. Qui autem amicos, fratres, & diuites vocat, recepit mercedem ſuam. Sed ſi hoc propter deum facit in exemplum filiorum Iob, ſicut cætera fraternę dilectionis officia, ipſe qui iuſſit remunerat. CHRY. Sed dicis, immundus eſt pauper & ſordidus, laua eum, & fac tecum in menſa ſedere. Si veſtes ſordidas habet, mundum indumentum exhibeas. Chriſtus accedit per eum, & tu friuola loqueris? GRAEG. Niſſenus. Non ergo negligas iacentes quaſi nullo ſint digni, cogita qui ſint, & præcioſitatem eorum inuenies. Saluatoris induerunt imaginem, futurorum bonorum hæredes, regni clauigeri, accuſatores & excuſatores idonei, non loquentes, ſed inſpecti a Iudice. CHRY. Decet ergo eos ſurſum in ſolario ſuſcipere, ſi non placet ſaltem deorſum vbi ſunt ſubiugalia & famuli Chriſtum ſuſcipias, fiat ſaltem pauper edituus. vbi enim eſt eleemoſyna, non audet intrare diabolus, & ſi non ſecum conſedeas, mitte ſaltem eis de menſa fercula. ORIG. Myſtice vero qui vanam gloriam vitat, vocat ad ſpirituale cōuiuium pauperes, ideſt imperitos, vt ditet debiles, hoc eſt læſam conſcientiam habentes, ut ſanat claudos, ideſt declinantes a ratione, vt rectas ſemitas faciant. Cæcos, ideſt qui carent contemplatione veritatis, vt

A

veram lucem videant, quod autem dicitur. {Non poſſunt retribuere tibi, ideſt non nouerunt reſponſum proferre.

d ¶ EVSEB. Docuerat ſupra dominus præparare conuiuium rependere nequeuntibus, cum ſit recompenſandum in reſurrectione iuſtorum, & ideo quidam intelligens vnum & idem eſſe reſurrectionē iuſtorum, & regnū dei, recompēſationē prędictam commendat. Sequit enim. {Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus dixit illi. Beatus, qui manducabit panem in regno dei. CYRIL. Homo iſte animalis erat, nō diligenter percipiens ea quæ Chriſtus protulerat, putauit enim corporeas eſſe remunerationes ſanctorū. AVGVS. de Ver. domini. Serm.33. Vel quia in longinqua iſte ſuſpirabat, & panis iſte quem deſiderabat, ante illum diſcūbebat. Quis enim eſt panis regni dei, niſi qui dicit, Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi? nolite parare fauces ſed cor. BEDA. Sed quia nonnulli hunc panem fidetenus quaſi adorando percipiunt, dulcedinem vero eius attingere veraciter guſtando faſtidiunt. Subiecta parabola dominus talium torporem cęleſtibus epulis dignum non eſſe redarguit. Sequitur enim. {At ille dixit ei: homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. CYRIL. Ho-

C

mo iſte deus pater eſt, ſecundum quòd imagines ad ſimilitudinem veritatis figurantur. CHRYS. Quoties enim punitiuam ſuam virtutem indicare vult deus, vrſa, pardus, leo, & huiuſmodi nuncupatur, quando vero miſericordiam exprimere vult, dicitur homo. CYRIL. Hic ergo conditor omnium atque gloriæ pater parauit cœnam magnam in Chriſto peractam. In nouiſſimis enim temporibus, & quaſi in occaſu noſtri ſęculi illuxit nobis Dei filius, & mortem pro nobis ſuſtinens, dedit nobis propriū corpus comedere, vnde & agnus in veſpere immolabatur iuxta legem Moſaicam, merito igitur cęna dictum eſt paratum in Chriſto conuiuium. GRAEG. in Hom. vel fecit cœnam magnam: Ho.Euā.36 quia ſacietatem nobis dulcedinis æternæ præparauit, qui vocauit multos, ſed pauci veniunt, quia non numquam ipſi qui ei per fidem ſubiecti ſunt, æterno eius conuiuio viuendo contradicunt. Hoc autem diſtare inter delicias corporis & cordis ſolet, quòd corporales delitiæ cum non habentur, graue in ſe deſiderium ac-

D

cendunt, cum vero habitæ eduntur, comedentem protinus in faſtidium per ſacietatem vertunt. At contra, ſpiritales delitiæ cum non habentur, in faſtidio ſunt, cum vero habentur, in deſiderio. Sed ſuperna pietas contemptas illas delitias ad memoriæ noſtræ oculos reuocat, atque vt faſtidium noſtrum repellere debeamus inuitat. vnde ſequitur. {Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent.} CYRIL. Iſte ſeruus qui miſſus eſt, ipſe Chriſtus eſt, qui cum eſſet naturaliter deus & verus Dei filius, exinaniuit ſeipſum formam ſerui accipiens. Miſſus eſt autem hora cœnæ, non enim a principio verbum patris noſtram naturam ſuſcepit, ſed in nouiſſimo tempore. Subdit autem. {Quia parata ſunt omnia,} Parauit enim pater in Chriſto bona collata mundo per ipſum peccatorum amotionem, ſpiritusſancti participationem, adoptionis ſplendorem, ad hoc vocauit Chriſtus per euangelica documenta. AVGVS. de Verbis Domini. Vel Serm.33.

E

aliter. Homo iſte mediator eſt dei & hominis Chriſtus Ieſus. Miſit vt venirēt inuitati, ideſt per miſſos vocati prophetas, qui olim inuitabant ad Cœnam Chriſti, ſæpe miſſi ſunt ad populū Iſrael: ſæpe vocauerunt vt ad horam cœnæ venirent. Illi inuitantes acceperunt, cœnam repudiarunt, prophetas legerunt, & Chriſtum occiderunt, & tunc nobis cœnam neſcientes parauerunt. Parata iam cœna, ideſt immolato Chriſto, miſſi ſunt Apoſtoli ad quos miſſi fuerant ante prophetæ. GRAEG. in Hom. Per hunc ergo ſeruum qui a patrefamilias ad inuitandum mittitur, prædicatorum ordo ſignificatur, ſæpe autem ſolet euenire, vt perſona potens famulum habeat deſpectum, cumque per eum dominus aliquid mandat, non deſpicitur perſona loquentis ſerui, quia ſeruatur in corde mittētis reuerentia dñi. Offert ergo deus quod rogari debuit, non rogare. dare vult quod vix ſperari poterat, & tamen ſimul omnes excuſant. Sequitur enim. {Et cœperunt omnes ſimul excuſare.} Ecce homo diues inuitat, & pauperes occurrere feſtinant, ad Dei inuitamur conuiuium, & nos excuſamus. AVGVS. de Verbis Domini. Tres autem fuerunt excuſationes Serm.33.

de quibus ſubditur: Primus dixit ei. {Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam. Rogo te habe me excuſatum.} In villa empta dominatio notatur: ergo ſuperbia caſtigatur vitium primum, primus enim homo dominari voluit, qui dominium habere noluit. GRAEG. in Hom. Vel per villam terrena ſubſtantia deſignatur. F

ſare. Primus dixit ei. Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. Rogo te habe me excuſatum. Et aliter dixit. Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te habe me excuſatum. Et alius dixit. Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire. Et reuerſus ſeruus nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias dixit ſeruo ſuo. Exi cito in pla- G

Exit ergo videre illam, qui ſola exteriora cogitat ꝑpter ſubſtantiam. AMBR. Sic igitur emeritę militiæ viro contemnédarum ſtipendiũ præſcribitur facultatum, quòd neque ille, qui ſtudijs intentus inferioribus poſſeſſiones ſibi terrenas coemit, regnum cæli poſſit adipiſci, cum dominus dicat. Vende omnia tua, & ſequere me. Sequit. {Et aliter dixit. Iuga boum emi quinq;, & eo probare illa.}

Serm.33. AVGVS. de Verbis Domini. Quique iuga boum ſenſus carnis huius quinque numerantur. In oculis viſus eſt, in auribus auditus, in naribus odoratus, in faucibus guſtus, in omnibus membris tactus. Sed quia iuga ſunt, in tribus prioribus ſenſibus facilius apparet. Duo ſunt oculi, duæ aures, geminæ nares. Ecce tria iuga, & faucibus, ideſt ſenſu guſtandi geminatio quædam inuenitur, quia nihil guſtando ſapit niſi lingua & palato tangatur, voluptas carnis, quæ ad tactum pertinet occulte geminatur, eſt & forinſecus & intrinſecus. Dicuntur autem iuga boum, quia per ſenſus iſtos carnis terrena requiruntur, Boues enim terram verſantur, homines autem remoti a fide terrenis dediti, nolunt credere aliquid niſi ad quod ſenſu corporis perueniunt quinque partita. Non inquit ego credo, niſi quod video. Si talia cogitaremus quinque illis iugis boum a cœna impediretur, vt noueritis autem iſtorum quinque ſenſuum, non delectationem quæ mulcet, & ingerit voluptatem, ſed curioſitatem quandam notatam fuiſſe. Non ait, quinque iuga boum emi, & vado paſcere illa, ſed eo probare illa. GRAEG. in Hom. Corporales etiam ſenſus, quia interna comprehendere nequeunt, ſed ſola exteriora agnoſcunt, recte per eos curioſitas deſignatur, quæ dum alienam quærit vitam, diſcutere ſuper ſua intima neſciens ſtudet exteriora cogitare. Sed notandum, quòd is qui propter villam, & is qui propter probanda iuga boum a cœna ſui inuitatoris ſe excuſat, humilitatis verba permiſcet. dum enim dicit. {Rogo} & venire contemnit, humilitas ſonat in voce, ſuperbia in actione. Sequitur. {Alius dixit. Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.} H

Serm.33. AVGVST. de Verbis Domini. Iſta eſt voluptas carnis, quæ multos impedit, vtinam foris & non intus. Qui enim dixit. {Vxorem duxi.} carnem amplexatur, carnis voluptatibus iocundatur, a cœna excuſatur. obſeruet ne fame interna moriatur. BASIL. Dicit autem. Non poſſum venire, eo quòd intellectus humanus vergés ad mundanas illecebras debilis eſt ad agendum. GRAEG. in Hom. Quamuis autem bonum ſit coniugium, atque ad propagandam ſobolem diuina prouidentia conſtitutum, nonnulli tamen per hoc non fœcunditatem prolis, ſed deſideria expetunt voluptatis. Et iccirco per rem iuſtam ſignificari poteſt, non congrue res iniuſta. AMBR. Vel coniugium non reprehenditur, ſed ad maiorem honorem vocatur integritas, quoniam mulier innupta

Serm.33. cogitat quæ ſunt domini, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu, quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi. AVGVS. de Verbis Domini. Ioannes autem dicens: Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt & concupiſcentia oculorum & ambitio ſæculi: inde cœpit vbi euangelium terminum poſuit. Concupiſcentia carnis, {vxorem duxi,} concupiſcentia oculorum, {quinque iuga boum emi.} Ambitio ſæculi: {villam emi.} Aperte autem in totum commemorati ſunt quinque ſenſus per ſolos oculos, quorum eſt in quinque ſenſibus principatus, propterea cum proprie ad oculos pertineat viſus, ipſum videre per omnes quinque ſenſus ſolemus appellare. CYRIL. Quos autem intelligemus fuiſſe eos qui rennuerunt prædictorum cauſa venire, niſi præſides Iudæorum: quos per totam ſacram paginam de his redargutos eſſe videmus? ORIG. vel aliter: Hi qui villam emerunt & refutant cænam, ſunt qui receperunt alia dogmata diuinitatis: nec experti ſunt verbum quod poſſidebant. Is autem qui quinque paria boum emit, eſt qui naturam intellectualem contemnit, & ſenſibilia ſequitur. vnde incorpoream naturam comprehendere non poteſt. Qui autem vxorem duxit, eſt qui coniunctus eſt carni, uoluptatum magis amator quàm Dei. AMBR. Vel tria genera hominum a conſortio iſtius cœnæ æſtimemus excludi, gentilium,

Iudæorum, & hæreticorum, Iudæi corporali myſterio iuga ſibi legis imponunt. {Quinque} autem {iuga} ſunt verborum decẽ, vel quinque libri veteris legis. At vero hæreſis velut Eua fæmineo rigore fidei tentat affectum. Et Apoſtolis dicit auaritiam eſſe fugiendam, ne impediti more gentili ad regnum Chriſti peruenire nequeamus ergo, & ille qui villam emit alienus a regno eſt, & ille qui iugum poti⁹ legis quàm gratiæ munus elegit, & ille qui ſe propter ducendam excuſat vxorem. Sequitur. {Et reuerſus ſeruus nunciauit hæc domino ſuo.}

teas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. Et ait ſeruus. Domine, factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait dominus ſeruo: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati ſunt guſtabunt cœnam meam.

Cap.19. AVGVST. Quinto ſuper Geneſi ad litteram. Non propter inferiorum ſcientiam deus nuncijs indiget quaſi per eos fiet ſcientior, ſed nouit omnia ſtabiliter, atque incommutabiliter. Habet autem anuncios propter nos, & propter ipſos, quia illo modo deo parere & aſſiſtere, vt eum de inferioribus conſultant, eiuſque ſupernis iuſſis obtemperet bonum eſt eis in ordine proprie naturæ. CYRILVS. Iudæorum autem primatibus vocationem renuentibus, ſicut ipſi dicebant. Numquid aliquis principum credidit in eum? indignatus eſt paterfamilias, quaſi eis dignis indignatione & ira. vnde ſequitur. {Tunc iratus paterfamilias.} BASILIVS. Non quòd iræ paſſio diuinæ ſubſtantiæ accidat, ſed talis operatio, quæ in nobis ab ira ſit Dei ira, & indignatio dicitur. CYRILVS. Sic ergo indignatus dicitur paterfamilias principes Iudæorum, & vocati ſunt loco eorum, qui erant de multitudine Iudæorum fragilem, & impotentem mentem habentes. Loquente enim Petro, primo quidem tria millia, deinde quinque millia crediderunt, & poſtmodum plurimus populus. vnde dicitur. {Dixit ſeruo ſuo. Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.} AMBR. Inuitat autem pauperes, debiles, & cæcos, vt oſtendatur quod nullum debilitas corporis excludit a regno rariuſque delinquat, cui deſit illecebra peccandi, vel quod infirmitas peccatorum per miſericordiam domini remittatur. vnde mittit ad plateas, vt de latioribus vitijs ad anguſtam veniret viam. GRAEG. in Hom. Quia ergo venire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur, dicuntur enim debiles, & qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt. nam pauperes, & quaſi fortes ſunt, qui poſiti in paupertate ſuperbiunt, cæci ſunt qui nullius ingenij lumen habent: claudi ſunt, qui rectos greſſus in operatione non habent. Sed dum horum vitia in membrorum debilitate ſignificantur ſicut illi peccatores fuerunt, qui vocati venire noluerunt, ita hi quoque qui inuitantur & veniunt, ſed peccatores ſuperbi reſpuuntur, humiles eliguntur. Hos itaque elegit deus quos deſpicit mundus, quia plerumque ipſa deſpectio hominem reuocat ad ſemetipſum. Et tanto cælerius vocem dei aliqui audiunt, quanto in hoc mundo non habent vnde delectentur. Cum ergo de vicis & plateis ad cænam quoſdam dominus vocat, illum populum deſignat qui tenere legis vrbanam conuerſationem nouerat. Sed multitudo qui ex Iſrael populo credidit, locum ſuperni conuiuij non impleuit. vnde ſequitur. {Et ait ſeruus. Domine, factum eſt, & adhuc locus eſt.} Intrauit enim iam frequentia Iudæorum, ſed adhuc locus vacat in regno, vbi ſuſcipi debeat numeroſitas gentium. vnde ſubditur. {Et ait dominus ſeruo. Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.} Cum conuiuas ſuos colligi ex vijs & ſepibus præcipit, agreſtem populum, ideſt gentilem quærit. AMBR. Vel mittit ad vias & circa ſepes, quia hi apti ſunt in regno cælorum, qui nullis præſentium cupiditatibus occupati ad futura feſtinãt in quodam bono voluntatis tramite conſtituti, & qui modo ſepis qui ab incultis culta ſecernat, & incurſus arceat, beſtiarum norit bona malaq; diſtinguere, & aduerſus tentamenta nequitiæ ſpiritualis fidei munimen prætendere. AVGVS. de Ver. Dom. Venerunt de Serm.33. plateis & vicis gẽtes, veniunt de ſepibus hæretici. Nam ſepes qui conſtruunt diuiſiones quærunt, abſtrahantur a ſepibus, euellãtur a ſpinis, ſed cogi nolunt, voluntate inquiunt noſtra intremus. Nõ hoc dominus imperauit, coge inquit intrare, foris inueniatur neceſſitas, naſcitur inde voluntas. GRAEG. in Hom. Qui ergo huius mundi aduerſitatibus fracti a dei amore redeunt, compelluntur intrare. Sed valde tremenda eſt ſententia quæ ſubinfertur. {Dico autem vobis, ꝙ nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cænam meam.} Nemo ergo contemnat, nedum vocatus excuſat, cum voluntatem habuerit intrare non valeat.

GRAEG.

Ho.Euã.37. f ¶ GRE. in Hom. Ad audita cæleſtia præmia inardeſcit animus, iamq; illic cupit aſſiſtere, vbi ſe ſperat ſine fine gaudere, ſed ad magna præmia perueniri non poteſt, niſi per magnos labores. vnde dicitur. {Ibant autem turbæ multæ cum eo, & conuerſus dixit ad illos. Siquis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuã, non poteſt eſſe meus diſcipulus.} THE. Quia enim multi comitantium ipſum nõ ex toto affectu, ſed tepide ſequebantur, oſtendit qualem deceat eſſe ſuum diſcipulum. GREG. in Hom. Sed percontari libet, quomodo parentes, & carnaliter propinquos præcipimur odiſſe, qui iubemur & inimicos diligere? Sed ſi vim ꝑcepti perpendimus, vtrumque agere per diſcretionem valemus, vt eos, qui nobis carnis cognatione coniuncti ſunt, & quos proximos nouimus, diligamus, & quos aduerſarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo neſciamus. Quaſi enim per odium diligitur qui carnaliter ſapiens, dum praua nobis ingerit, non auditur. AMBR. Etenim ſi propter te dominus ſuæ renunciat matri dicẽs, Quæ eſt mater mea, & qui fratres mei? cur tu domino tuo cupias anteferri? Sed neque ignorare naturam, neque ſæuire dominus iubet, ſed ita indulgere naturæ, vt venereris auctoré, nec a deo parentum amore deſiſtas. GREGO. in Hom. Vt autem dominus demonſtraret hoc erga proximos odium non de affectione procedere, ſed de charitate, addidit dicens. {Adhuc autem, & animam ſuam.} Conſtat ergo, quia amando debet odiſſe proximum, qui ſic eum odit ſicut ſeipſum: tunc enim bene animam noſtram odimus, cum eius carnalibus deſiderijs non acquieſcimus, cum eius appetitum frangimus, eius voluntatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quaſi per odium amatur. CYRIL. Non eſt autem fugienda vita, qua in corpore viuitur, ſed ſeruanda ſicut & Paulus ſeruauit, vt Chriſtum adhuc viuens in corpore prædicaret. Sed vbi oportebat vitam cõtemnere vt curſum conſummaret, nec animam præcioſam ſibi eſſe fatetur. GREG. in Hom. Hoc autem animæ odium qualiter exhiberi debeat, manifeſtat ſubdens. {Qui non baiulat crucem ſuam & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.} CHRYS. Non autem hoc dicit D vt trabem ſuper humeros apponamus, ſed vt ſemper mortem prę oculis noſtris habeamus, ſicut & Paulus moriebatur quotidie, & mortem contemnebat. Quæ. Cõp. quæſt. 234. BASIL. Crucem etiam tollens mortem domini annunciabat dicens. Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo, quod etiam nos in ipſo baptiſmate anticipamus, vbi vetus homo noſter crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati. GREG. in Hom. Vel quia crux a cruciatu dicitur, duobus modis Crucem domini baiulamus, cum aut per abſtinentiam carnem affligimus, aut per compaſſionem proximi neceſſitatem illius noſtram putamus. Sed quia nonnulli carnis abſtinentiam non pro Deo, ſed pro inani gloria exhibẽt, & compaſſionem non ſpiritaliter, ſed carnaliter impẽdunt, recte additur: {& venit poſt me.} Baiulare enim crucem & poſt dominum ire, eſt vel carnis abſtinentiam, vel compaſſionem proximorum pro ſtudio æternæ intentionis exhibere.

f Ibant autem turbæ multæ cum eo & conuerſus dixit ad illos. Siquis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. B

g Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nonne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum? ne poſteaquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei dicentes, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare? Aut quis rex iturus committere bellum aduerſus alium regem, nonne ſedens prius cogitat ſi poſsit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad ſe? Alioquin, adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt. Sic ergo, omnis

g ¶ GREG. in Hom. Quia ſublimia præcepta data ſunt, E protinus comparatio ædificandæ ſublimitatis adiungitur cum dicitur. {Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nonne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum?} Omne enim quod agimus, præuenire per ſtudium conſiderationis debemus. Si igitur humilitatis turrim conſtruere cupimus, prius nos præparare ad aduerſa huius ſæculi debemus. BASIL. Vel turris eſt alta ſpeculatio ad cuſtodiam ciuitatis & perceptionem hoſtilium occurſuum apta, ad huius inſtar nobis datus eſt intellectus conſeruatiuus bonorum, præmeditatiuus contrariorum. ad huius ædificationem præcipit dominus ſedentes ponere calculum, ſi ſuppetat facultas ad finem. GREG. Niſſenus. Inſiſtendum eſt enim, vt cuiuslibet ardui propoſiti terminos attingatur varijs augumentis mandatorum Dei conſumendo opus diuinum, nam neque lapis vnus eſt tota turris fabrica. neque vnicum mandatum ducit ad animæ perfectionem. Sed fundamentum oportet ſubſiſtere, & ſecundum Apo- A ſtolum inſuper apparatus eſt auri & argenti, & præcioſorum lapidum apponendus. vnde ſubditur. {Ne poſteaquàm poſuerit fundamentum & non potuerit perficere, omnes qui viderint incipiant illudere ei dicentes, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. THEO. Nos enim debemus ponere fundamẽtum, ideſt ſe qui Chriſti initium, & finem non imponere, ſicut illi de quibus Ioannes dicit, quòd multi ex diſcipulis eius abierunt retrorſum. Vel fundamentum intellige doctrinalem ſermonem, puta de abſtinentia. Opus eſt igitur prædicto fundamento operationis ędificium, vt perficiatur nobis turris fortitudinis a facie inimici. Alioquin deridetur homo a videntibus eum tã hominibus, quàm dæmonibus. GREG. in Home. In bonis enim operationibus intenti niſi contra malignos ſpiritus ſolicite vigilemus, ipſos irriſores patimur, quos ad malum perſuaſores habemus. Sed ex minori ad maius ſimilitudo ſubditur, vt ex rebus minimis maiora penſentur. Nam ſequitur. {Aut quis rex iturus committere bellum aduerſus alium regem, nonne prius ſedens cogitat ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei qui cũ viginti millibus venit ad ſe?} CYRILLVS. C Incumbit enim nobis prælium, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus. Viget autem nos, & aliorum hoſtium multitudo, carnale flagitium, lex ſæuiens in membris noſtris, & variæ paſſiones, hoc eſt dira hoſtium multitudo. AVGVSTINVS. Lib.2.q.31. de Quæſtionibus Euangelicis. Vel decem millia præliaturi cum rege, qui habet viginti millia, ſignificant ſimplicitatem Chriſtiani hominis, dimicaturi cum duplicitate diaboli. THEOPHILVS. Eſt autem rex peccatum regnans in noſtro mortali corpore, ſed & noſter intellectus creatus eſt rex: ergo ſi repugnare velit peccato, toto animo cogitet ſecum. Nam dæmones ſunt peccati ſatellites, qui videntur viginti millium numero præcellere decem millia noſtrum, quia cum incorporei ſint, nobis comparati corporeis, multo maiorem fortitudinem habere cenſentur. AVGVS. de Quæ. Euan. Sicut autem de turri non Lib.2.q.31. perfecta per opprobrium deterruit dicentium, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare, ſic in rege cum quo dimicandum eſt ipſam pacem accuſauit, cum ſubdit. {Alioquin adhuc illo longe agente legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.} Significans etiam minas imminentium tentationum a diabolo nõ ſuſtinere eos, qui renunciant omnibus quæ poſſident, & pacem cum eo facere, conſentiendo illi ad committendum peccata. GREG. Vel aliter. In illo tremendo examine cum rege noſtro ex æquo ad iudiciũ non venimus, decem millia quique ad viginti millia ſimplum ad duplum ſunt. Cum duplo ergo exercitu cõtra ſimplum venit, quia nos vix in ſolo opere præparatos ſimul de opere & cogitatione diſcutit. Dum ergo adhuc longe eſt, quia adhuc præſens per iudicium non videtur, mittamus ad eum legationem lachrymas noſtras, miſericordiæ opera, hoſtias placationis, hæc eſt noſtra legatio, quæ regem venientem placat. AVG. Epiſt.38. ad Lætum. Quomodo autem pertineant iſtæ ſimilitudines ipſa concluſione ſatis aperuit dicens. {Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.} Itaque ſumptus ad turrim ædificandam, & valentia decem milliũ aduerſus regem, qui viginti millia habet, nihil aliud eſt, quàm vt renunciet vnuſquiſque omnibus, quæ ſunt eius. Prælocutio autem ſuperior cum extrema locutione concordat, in eo enim, quod adhuc renunciat omnibus, quæ ſunt eius, etiam illud continetur, vt oderit patrem ſuum, aut matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc & animam ſuam. Omnia enim hæc propria alicuius ſunt, quæ plerumque implicant, & impediunt ab obtinenda non iſta propria temporaliter tranſitura, ſed in æternum manſura communia. BASILIVS. Eſt autem intentio domini per exempla prædicta, non utique præbere poteſtatem, eius diſcipulum fieri, vel non fieri, ſicut licet, vel non inchoare fundamentum, vel tractare pacem, ſed oſtendere impoſſibilitatem diuini beneplaciti obſeruandi inter diſtrahentia animam, inter quæ periclitatur facta venalis, ab aſtutijs dæmonis. BEDA. Diſtat autem inter renunciare omnibus, & relinquere omnia. paucorum